

ÜMMÜ ŞERİK

yeb, Urve b. Zübeyr ve Şehr b. Havşeb'in hadis rivayetinde bulunduğu nakledilmektedir. Ümmü Şerik'in hayatını M. Yaşar Kandemir *Uzeyle'nin İmanı* adıyla hikâyeleştirip yayımlamıştır (İstanbul 1982).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn İshak, *es-Sîre*, s. 264-265; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 154-157; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), IV, 1942-1943; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (Ben-nâ), VII, 351-352; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XXXV, 367; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, II, 255; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, XII, 472; a.m.lf., *el-İşâbe* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmevcüd v.dğr.), Beyrut 1415/1995, VIII, 235-236, 416-421; Abdurrahman Umeyre, *Nisâ' enzelallahü fihinne Kur'ân*, Riyad 1403/1983, s. 223-233.

S. KEMAL SANDIKÇI

ÜMMÜ UMÂRE

(أم عمارة)

Ümmü Umâre Nesîbe bint Kâ'b b. Amr el-Mâziniyye el-Hazreciyye (ö. 13/634 [?])

Savaşlarda gösterdiği cesaretle tanınan kadın sahâbî.

Hazrec kabilesinin Benî Neccâr koluna mensuptur. Annesi Rebâb bint Abdullah'tır. Bedir gazilerinden Abdullah ve bek-kâinden Abdurrahman onun kardeşleridir (İbn Sa'd, VIII, 412; İbn Hacer, VIII, 441). Müslüman olmadan önce evlendiği Zeyd b. Âsim'dan Abdullah, Habîb ve çoğunluğun kabulüne göre (İbn Hacer, I, 490) Temîm adlarında oğulları, Zeyd'in ölümü üzerine evlendiği Gaziyye b. Amr'dan da Havle adında bir kızı doğdu. Bazı kaynaklara göre Gaziyye Temîm'in de babasıdır (İbn Sa'd, VIII, 412).

Medineli ilk müslümanlar arasında yer alan Ümmü Umâre, İkinci Akabe Biatı'nda kocası Zeyd (İbnü'l-Esir, V, 407; İbn Hacer, VIII, 334) yahut Gaziyye (İbn Sa'd, VIII, 415; İbn Hacer, V, 246-247; VIII, 442, 482) ve iki oğluyla bulundu. Bu biata iştirak eden iki kadından biri olmasının yanında savaşlarda en önde yer almasıyla da meşhurdur. Uhud'a, Benî Kurayza Gazvesi'ne Hudeybiyye'ye, Hayber'in fethine, Umretü'l-kazâ'ya, Mekke'nin fethine, Huneyn'e ve Yemâme savaşına katıldı. Özellikle Uhud, Huneyn ve Yemâme savaşlarında büyük hizmetler gördü. Uhud'da savaşın şiddetlendiği ve müslümanların zor durumda kaldığı bir sırada kocası Zeyd (İbn Abdülber, IV, 1948) yahut Gaziyye (Vâkîdî, I, 268; İbn Sa'd, VIII, 412, 415) ve iki oğluyla birlikte Hz. Peygamber'i koruyan pek az sahâbiden biridir. Bu savaşta birçok yerinden ya-

ralandı, ardından bir yıl boyunca yaralarının tedavisiyle uğraştı. Uhud'da gösterdikleri fedakârlıktan dolayı onun ve ailesinin cennette kendisine komşu olmaları için Hz. Peygamber'in dua ettiği ve, "O gün nereye baksam Ümmü Umâre'nin beni korumak için savaştığını görüyordum" dediği rivayet edilmiştir (Vâkîdî, I, 271-273). Ümmü Umâre, Bey'atürrıdvân'a katılan dört kadın arasında yer aldı (a.g.e., II, 574). Resûl-i Ekrem, Hz. Osman'ın Mekkeli müşrikler tarafından öldürüldüğü haberi gelince Ümmü Umâre'nin kabilesinin konak yerine geldi ve burada bir ağacın altında aşıptan biat aldı. Ümmü Umâre, sahâbilerin yanlarında çok az silâh bulundurduğu o gün muhtemel bir düşman saldırısına karşı beline bir bıçak bağladığını söylemiştir (a.g.e., II, 603).

Huneyn'de müslümanların baskına uğrayıp dağıldıkları sırada savaşa devam ederek onların tekrar toparlanması için gayret gösteren, bu arada bazı müşrikleri öldüren Ümmü Umâre (a.g.e., III, 902-903), daha önce Hz. Peygamber'in mektubunu Müseylimetülkezzâb'a götüren ve arada işkenceyle öldürülen oğlu Habîb'in (İbn Hacer, VIII, 334) intikamını almak için yemin etti ve bu amaçla katıldığı Yemâme savaşında kahramanca çarpıştı; burada bir ara dağılan müslümanların yeniden toparlanması için uğraşırken on bir yerinden yaralanıp bir elinin kesilmesine rağmen Müseylime'yi aramaya devam etti. Bahçesine saklanan Müseylime'nin, oğlu Abdullah ile Vaşî b. Harb tarafından öldürülmesi üzerine Allah'a şükretti (Vâkîdî, I, 269; Zehebî, II, 282).

Ümmü Umâre nâzil olan âyetleri ve İslâm'ın hükümlerini dikkatle takip ediyordu. "Müslüman erkekler ve kadınlar, mümin erkekler ve kadınlar, ibadet ve itaat eden erkekler ve kadınlar, özü sözü doğru erkekler ve kadınlar, sabreden erkekler ve kadınlar, gönlünü ibadete vermiş erkekler ve kadınlar, oruç tutan erkekler ve kadınlar, iffetlerini koruyan erkekler ve kadınlar, Allah'ı çokça anan erkekler ve kadınlar, işte bunlar için Allah büyük bir ödül hazırlamıştır" meâlindeki âyet (el-Ahzâb 33/35), bir rivayete göre Ümmü Umâre'nin Hz. Peygamber'e gelerek, "Bakıyorum da Kur'an'daki her şey erkekler adına, kadınlardan hiç bahsedilmiyor" şeklindeki sitemi üzerine nâzil olmuştur (Tirmizî, "Tefsîr", 33; İbn Abdülber, IV, 1949). Ümmü Umâre'nin Hz. Ömer'in hilâfetinin ilk yıllarında öldüğü belirtilmiştir (Ziriklî, VIII, 19; Cum'a, II, 15). Rivayetleri *Sünen-i Er-*

ba'â'da yer alan Ümmü Umâre'den torunu Abbâd b. Temîm, yeğeni Hâris b. Abdullah, câriyesi Leylâ ve İbn Abbas'ın kölesi İkrime el-Berberî'nin hadis rivayet ettikleri zikredilmiştir (Mizzî, XIII, 92-93; İbn Hacer, VIII, 334, 441). Ancak İkrime'nin ondan aktardığı rivayetlerin muttasıl olmama ihtimali vardır (İbn Hacer, VIII, 442-443). "Oruçlu kişinin yanında başkaları yemek yediği sürece melekler ona dua eder" hadisinin (Tirmizî, "Şavm", 67; İbn Mâce, "Şiyâm", 46) Resûl-i Ekrem'i evinde misafir eden, fakat oruçlu olduğu için kendisi sofraya oturmayan Ümmü Umâre hakkında vârit olduğu kaydedilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkîdî, *el-Megâzi*, I, 268-273; II, 574, 603; III, 902-903; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 412, 415; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), IV, 1948-1949; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Halîl Me'mûn Şihâ), Beyrut 1997, V, 407; Mizzî, *Tuhfetü'l-eşraf bi-ma'rifeti'l-etraf* (nşr. Abdüssamed Şerefeddin), Haydarâbâd 1402/1982, XIII, 92-93; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, II, 282; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 490; V, 246-247; VIII, 334, 441-443, 482; Ziriklî, *el-A'lâm*, VIII, 19; M. Hasan Büreyğış, *Nesîbe bint Kâ'b el-Mâziniyye*, Zerkâ/Ürdün 1404/1984; Ahmed Halîl Cum'a, *Nisâ' min 'aşri'n-nübüvve*, Beyrut 1412/1992, II, 15.

HALİT ÖZKAN

ÜMMÜ VARAKA

(أم ورقة)

Ümmü Varaka bint Abdillâh b. el-Hâris el-Ensâriyye (ö. 23/644'ten önce)

Kadın sahâbî.

Medineli Hazrec kabilesinden Neccâr-ğulları'na bağlı Benî Mâlik kolundandır. Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden sonra İslâm'a girdi ve ensardan bir grup hanımla birlikte Resûlullah'ın yanına giderek Allah'a ortak koşmamak, haktan ayrılmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek ve çocukları öldürmemek üzere ona biat etti. Ardından Kur'an-ı Kerim'i ezberledi ve bir rivayete göre muhacir kadınlarına imamlik yaptı (Ebû Nuaym, II, 63). Hicretin 2. yılında (624) Resûl-i Ekrem, Bedir Gazvesi için Medine'den ayrılırken Ümmü Varaka ondan savaşa katılmayı, hastalara bakıp yaralıları tedavi etmeyi, Allah nasip ederse şehid olmayı istemiş, Hz. Peygamber ona evinde kalmasını söyleyerek Allah'ın kendisine şehitlik nasip edeceğini bildirmişti (İbn Sa'd, VIII, 457). Resûlullah, Ümmü Varaka'ya değer verir, zaman zaman bazı müslümanlarla birlikte onun ziyaretine giderdi (*Müsned*, VI, 405). Varlıklı olduğu anlaşılan Ümmü Varaka'nın biri